

"ОПАЗВАНЕ НА ЧЕРНИТЕ И БЕЛОГЛАВИТЕ ЛЕШОЯДИ В ТРАНСГРАНИЧНИЯ РАЙОН НА РОДОПИТЕ"

LIFE14 NAT/NL/000901

КРАТЪК ОТЧЕТ НА ПРОЕКТА

Снимка: Стефан Аврамов / По-диви Родопи

www.rewilding-rhodopes.com

КРАТЪК ОТЧЕТ НА ПРОЕКТА

Име: "Опазване на черните и белоглавите лешояди в Родопите"
LIFE14 NAT/NL/000901

Пълно наименование на проекта:
Опазване на черните и белоглавите лешояди в трансграничния район на Родопите

Кратко наименование:
Опазване на черните и белоглавите лешояди в Родопите

Акроним: LIFE RE-Vultures

Код на проекта:
LIFE14 NAT/NL/000901

Продължителност: 5 years

Начална дата: 01.01.2016

Крайна дата: 30.06.2021

Бюджет: 2,198,572 евро

Финансиране от ЕС: 1,648,015 евро

**КООРДИНИРАЩ
БЕНЕФЕЦИЕНТ:**
REWILDING EUROPE

Партньор по проекта:
По-диви Родопи
Българско дружество за защита на птиците
WWF-Гърция
Гръцко орнитологично дружество
Фондация за опазване на лешоядите

Проектен мениджър:
Анете Мартенс

Снимка: Богдан Боев

Снимка: Маркус Весауо / Rewilding Europe

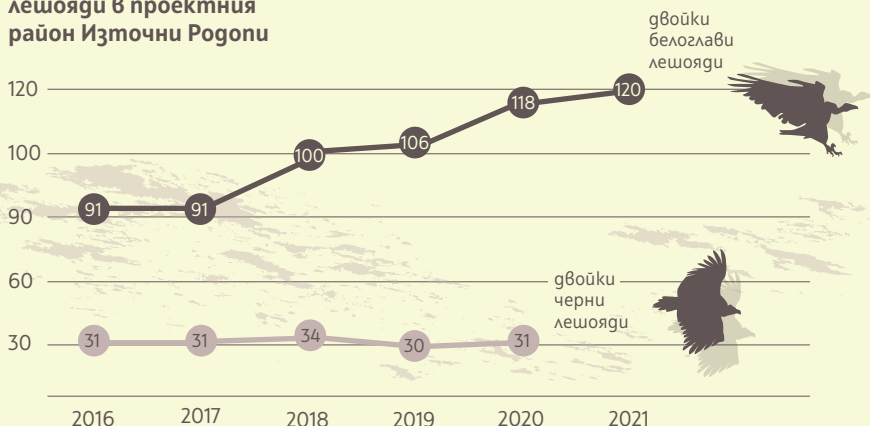
ВЪВЕДЕНИЕ

Източните Родопи са рай за дивата природа, дом на едно от най-богатите на биоразнообразие места и убежище за лешоядите в Югоизточна Европа. Районът е жизненоважен за размножаване на белоглавите и глобално застрашените египетски лешояди. Планинският масив приютава последната размножаваща се колония на черни лешояди останала в Югоизточна Европа.

Проектът „Опазване на черните и белоглавите лешояди в Родопите“ цели да възстанови и да помогне за по-нататъшното увеличаване на популациите от черни и бе-

логлави лешояди в българо-гръцката трансгранична зона на Източните Родопи чрез намаляване на непосредствените заплахи за тях. Дейностите по проекта бяха планирани така че да допринесат за поддържането на стабилни или увеличаващи се популации от черни и белоглави лешояди. В резултат на дейностите по проекта LIFE RE-Vultures, ние постигнахме и дори надхвърлихме очакваните резултати от проекта, тъй като популацията на черните лешояди остана стабилна, а двойките белоглави лешояди се увеличиха от 91 в началото на проекта до 120 двойки през 2021 г.

Брой на двойки лешояди в проектния район Източни Родопи

Данни за черни лешояди „Управителен орган на националния парк „Дядя-Лефкими-Суфли“ база данни, непубликувани данни “.

ЧЕРНИ ЛЕШОЯДИ

Често срещан и широко разпространен в миналото, черният лешояд днес се смята за непостоянен вид в България. Последното потвърдено размножаване в Източните Родопи е през 1993 г. В Родопите изградихме изкуствени гнезда според изискванията на вида за привличане на индивиди от съседната колония в Национален парк „Дажя“. През лятото на 2021 година е отбелязано и първо загнезждане на вида след неговата реинтродукция в Източна Стара Планина.

Единствената местна гнездова колония на черен лешояд на Балканите се намира в горите на Национален парк „Дажя-Суфли-Левски“. В края на 60-те години на миналия век популацията в НП „Дажя“ вече е била ниска - само 4-5 двойки и 26 индивида. Най-големият брой гнездящи двойки, регистриран през последните 5 години, е 34.

Чулка: Pilar Oliva-Vidal

БЕЛОГЛАВИ ЛЕШОЯДИ

Белоглавият лешояд е бил многоброен и широко разпространен вид в България в началото на 20-ти век. Само за няколко десетилетия видът става много рядък и почти изчезва от целия си ареал в България, главно поради отравяне и умишлено преследване. Между 1960 г. и 1970 г. последните известни гнездови находища на белоглавия лешояд не са активни и някои автори считат вида за изчезнал в България. В днешно време, благодарение на усилията за опазването му, броят на белоглавите лешояди в долината на река Арда продължава да расте.

В България 245 лешояда на различна възраст са преброени в Източните Родопи по време на преброяване на белоглави лешояди в предтажмно-

жителния сезон на Балканите в края на 2020 г., а броят на двойките се е увеличил от 81 на 111 за последните пет години.

В миналото белоглавият лешояд се е смятал за най-разпространеният вид лешояди в Гърция. През 1980 г. популацията се определя на 400-450 гнездящи двойки. Сега се срещат само около 30 двойки, разпространени в западна и североизточна континентална Гърция и няколко егейски острова и популацията му продължава да намалява. Белоглавите лешояди гнездят на две основни места в Тракия с 6 до 12 активни двойки; но те се хранят и обитават цялата планинска област, особено около граничната зона, където местните жители все още практикуват традиционно животновъдство.

Чулка: Богдан Боев

ЗАПЛАХИ, С КОИТО СЕ БОРИМ

- Отравяне при незаконна употреба на отровни примамки за едри хищници (напр. вълци, чакали) с цел защита на добитъка и дивечата
- Отравяне с олово от ловни боеприпаси и замърсявания с ветеринарни лекарства
- Намаление на хранителната база
- Пряко преследване, токов удар в следствие на контакт с електропреносната мрежа и сблъсъци с перките на вятърни генератори

ПРОЕКТЪТ В ЦИФРИ

- Разселихме почти 400 лопатара и 50 благородни елена
- Създадохме първия екип със специално обучено куче за борба с отровите в България
- Изолирахме общо 197 електрически стълба и монтирахме дивертори по 2,5 km електропроводи (152 дивертора)
- Популацията на белоглавия лешояд в България се увеличи от 81 двойки през 2016 г. на 111 двойки през 2021 г. 308 лешоядчета напуснаха гнездата си в българската част на Източните Родопи през последните 5 години
- Оборудвахме 27 черни лешояда и 34 белоглавия лешояд с GPS-сателитни и GPS-GSM предаватели в България и Гърция
- Организирахме 571 подхранвания на местата за хранене
- Изградихме 15 изкуствени гнезда за черни лешояди в българската част на Родопите
- Създадохме мрежа от 5 площадки за подхранване т.нар. „ресторанти за лешояди“ в гръцката част на планината
- Построихме или ремонтирахме 3 фотографски укрития
- Организирахме 11 изложби и отбелязахме 4 пъти Международния ден на лешоядите

- Създадохме и монтирахме 13 информационни табла в проектни райони в България и Гърция
- Проведохме 3 обучения на тема туризъм
- Проектирахме и използвахме марката Родопска планина за популяризиране на района
- Създадохме 18 кратки видеоматериала за популяризиране на проекта и Родопите като туристическа дестинация
- Заснехме повече от 1000 професионални снимки и ги използвахме за повишаване на осведомеността по темата
- Организирахме 2 журналистически посещения за представяне и популяризиране на резултатите от проекта
- Изпратихме 68 прессъобщения до местни и национални медии

ОСНОВНИ ДЕЙНОСТИ И ПОСТИЖЕНИЯ

Прочуване на присъствието на черни лешояди в Родопите и търсене на потенциални размножаващи се двойки извън познатата колония

Общо 215 наблюдения на черни лешояди бяха направени по време на организирани подхранвания през периода 2016 - 2019 г. Наблюдавани бяха 27 маркирани лешояда, като половината от тях са регистрирани в България повече от веднъж в периода на проучването. Резултатите, заедно с телеметричните данни, разкриват повечето места за гнездене на вида в България. В резултат на проучванията бе идентифициран основният летателен коридор на лешоядите между България и Гърция.

Специално организирани подхранвания за привличане на черни лешояди в българската част на Източните Родопи

По време на проекта бяха проведени 446 специално организирани подхранвания. Бяха предложени над 118 000 kg карантии/кланичен отпадък и трупове от 350 животни, събрани от 71 населени места в проектния район, с което се осигурява ценна услуга за местните общности. До 192 белоглави, 12 египетски и 8 черни лешояди са наблюдавани едновременно по време на подхранванията.

Картографиране на гнезда, установяване на броя на популацията, възрастовата структура и моделите на движение на белоглави лешояд в България и Гърция

В резултат на природозащитните дейности в рамките на проекта и в дългосрочен план, популацията на белоглави лешояд се е увеличила значително в проектния район. През 2016 г. регистрирахме 81 двойки, а в края на проекта - 111 двойки, като 378 млади птици отлетяха от гнездата си в българската част на Източните Родопи. Годишното преброяване по местата за размножителни струпвания на белоглави лешояди отчита увеличение преди размножителния период от 184 птици през 2016 г. на 245 през 2020 г.

Ограничаване риска от смърт от токов удар в проектния район

Проучване посредством GPS телеметрия, проведено в Източните Родопи, спомогна за идентифициране на зоните, където е необходимо обезопасяване на рискови електропроводи. Картирахме 20 км въздушни линии, като над половината от стълбовете са от двата вида, считани за най-опасни за птиците. При проучванията наземни екипи откриха 13 мъртви птици от пог 11 електропровода, като за всички бе установено, че са загинали в следствие на токов удар. Идентифицирахме повече от 200 стълба с необходимост от обезопасяване, като изолирахме общо 197 и монтирахме 152 дивертора, за да предотвратим сблъсъци.

Подпомагане на разселването на черни лешояди в нови райони чрез изграждане на изкуствени гнезда

Разработихме ландшафтен модел за локализиране на най-подходящите места за размножаване и изграждане на изкуствени гнезда. Анализът взема предвид предпочитанията за гнездене на черния лешояд, наличието на местообитание за размножаване, както и данните от GPS проследяването на черни лешояди в Родопите. В резултат изградихме 15 изкуствени гнезда.

Създаване и тестване на механизми за осигуряване на безопасни места за гнездене

Разработихме система за оценка на риска от човешко безпокойство и други фактори за всяко заето гнездо на белоглав лешояд. Впоследствие организирахме охрана на най-уязвимите колонии през 2017 г. и 2018 г. Освен това направихме подобрения на една туристическа пътека и поправихме и монтирахме 3 информационни табели, предупреждаващи за присъствието на лешояди и забраняващи безпокойството им.

Мониторинг и ограничаване на заплахите за лешоядите в Тракия

27 предавателя бяха поставени върху черни лешояди от ръководството на Национален парк „Даря-Лефкими-Суфли“. Телеметрията предоставя важни данни за основните заплахи в Тракия, като отравяне, сблъсък и токов удар, в допълнение към информацията, получена от местните жители. Развитието на вятърни паркове в Тракия е нарастваща заплаха за лешоядите. Използвахме телеметричните данни за двата вида лешояди, за да очертаем рисковите зони за монтиране на вятърни турбини и да подпомогнем политиката на WWF по отношение на научно-обоснованото лицензиране и строеж на вятърни паркове. Четири вятърни парка бяха отхвърлени от администрацията.

Създаване на площадки за подхранване на лешояди, подкрепяни от животновъди

Отдалечената долина Компсатос бе избрана за въвеждане на модел на хранене на лешоядите, подкрепян от местните животновъди. Инициативата цели да подобри наличието на храна във важната специална защитена зона (SPA), осигурявайки устойчив модел на хранене. Създадена бе мрежа от пет площадки за подхранване на лешояди, които са лесно достъпни за животновъдите и за лешоядите. 13 животновъди предоставиха животински трупове, а служители на WWF осигуриха редовно подхранване на лешоядите. 20 бикове бяха дарени на животновъди от долината Компсатос, за да

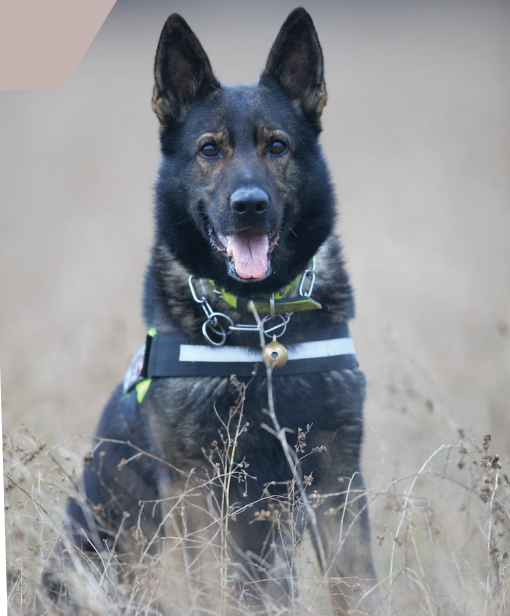

наблюдават своите животни, а 10 електрически огради бяха дарени на пострадали от вълците ферми. Създадохме 20-минутен видео клип, разказващ за природните богатства на долината Комсатос и дейностите по проекта LIFE.

ИНОВАТИВНИ ДЕЙНОСТИ

Първи екип с обучено куче за борба с отровите в България

За своите четири години работа екипът извърши 153 претърсвания и патрули. Повечето от патрулите бяха проведени в Източните Родопи, главно средиче на популациите от лешояди в България. От общо 310 находки, 40 бяха незаконно отровени живот-

www.birds.bg

rewilding
Europe

ни от 11 различни вида, както и 7 животински останки и 10 отровни примамки.

Лешоядите съставляват почти една пета от всички намерени жертви и във всички случаи са непреднамерено отровени. Основните причини за употребата на отрова са конфликтите човек-хищник и човек-човек. Вълците

и домашните кучета са най-честите жертви, съставляващи 20% от всички отровени животни. Дадохме препоръки за борба с незаконната употреба на отрови и иницирахме разработването и утвърждаването на Национален план за борба с отровите в България, в партньорство с друг LIFE проект в страната - Нова надежда за египетския лешояд.

ЗА СВОИТЕ ЧЕТИРИ ГОДИНИ РАБОТА ЕКИПЪТ ИЗВЪРШИ 153 ПРЕТЪРСВА- НИЯ И ПАТРУЛИ

Промотирахме екипа с обучено куче за борба с отровите в над 20 презентации пред аудитории, включващи животновъди, журналисти от местни и национални медии, НПО, училища и учители. Освен това организирахме 15 демонстрации за полицейски екипи със специализирани кучета, дър-

жавни служители, горски служби, съдилища и прокурори, ловни клубове и ветеринарни служби. Работата на екипа с обучено куче бе представена на четири семинара и обучения с участието на държавни служители. Нашият екип вдъхнови Полицията в България и тяхното звено със специализира-

ни кучета да предприемат първите стъпки за придобиване на кучета, изграждане на капацитет за обучение за борба с отровите и работа със собствени обучени животни. Постиганията бяха представени и пред националните власти в Албания през 2020 г. и в Северна Македония през 2019 г. на семинари посветени на престъпленията срещу птици. Разработихме и Национален план за борба с отровите, одобрен от МОСВ.

Реинтродукцията и възстановяване на популацията на благородни елени и елени лопатари с цел увеличаване на естествената хранителна база за лешояди

Егрите тревопасни животни са основен хранителен ресурс за лешоядите и хищниците в Източните Родопи. Реинтродукцията и възстановяването на популациите от лопатари и благородни елени играе важна роля за биологич-

ното разнообразие в Източните Родопи. По-големият брой диви копитни животни също намалява нападенията срещу домашни животни и уравновесява конфликта между хората и дивата природа, особено с вълците.

ПО-ГОЛЕМИЯТ БРОЙ ДИВИ КОПИТНИ ЖИВОТНИ СЪЩО НАМАЛЯВА НАПАДЕНИЯТА СРЕЩУ ДОМАШНИ ЖИВОТНИ И УРАВНОВЕСЯВА КОНФЛИКТА МЕЖДУ ХОРАТА И ДИВАТА ПРИРОДА, ОСОБЕНО С ВЪЛЦИТЕ

50 благородни елена бяха освободени в два проектни района, което увеличи популацията им. 398 елена лопатари бяха пуснати в три различни региона в Източните Родопи. Според изчисленията

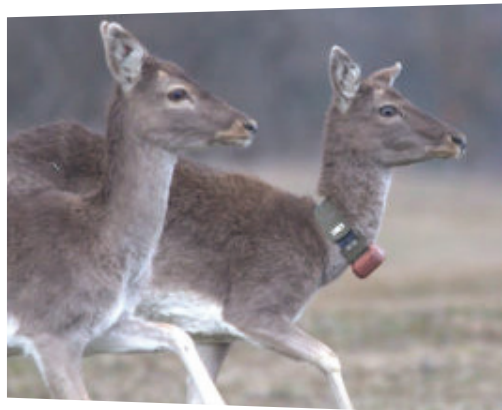
на екена на LIFE RE-Vultures поне 130 благородни елена и поне 450 лопатара вече живеят в тази територия в резултат на дейностите по реинтродукцията и възстановяването им.

	ОСВОБОДЕНИ ЖИВОТНИ					
	2016	2017	2018	2019	2020	TOTAL
БЛАГОРОДЕН ЕЛЕН	4	24	22	0	0	50
ЕЛЕН ЛОПАТАР	41	57	54	165	81	398
ОБЩО	45	81	76	165	81	448

Проследяване

Освободените благородни елени и елени лопатари са наблюдавани с фото капани във всички проектни райони. 8 благородни елена и 14 елена лопатари бяха оборудвани с GPS / GSM нашийници и проследявани. Сателитното проследяване и наблюдение помогнаха на екипа на LIFE RE-Vultures да научи повече за разпространението и движението на елените и заплахите, пред които са изправени, като по този начин засили мерките за защита на двата вида.

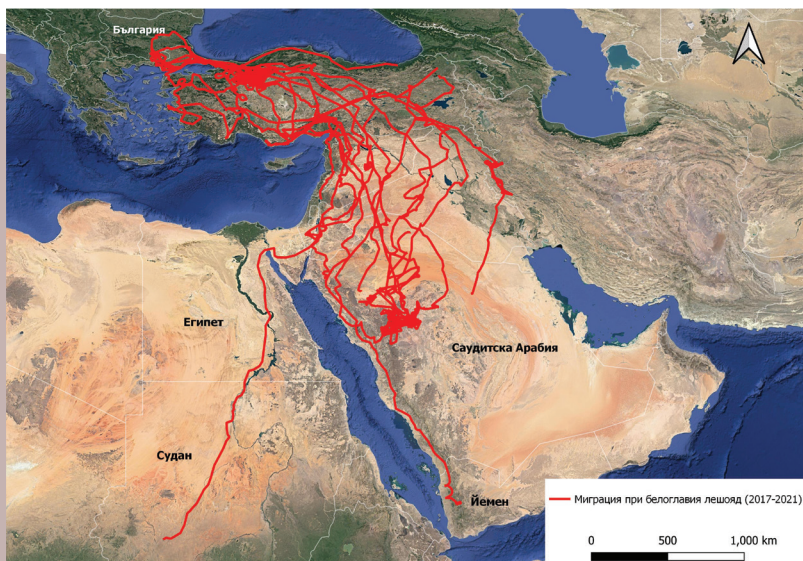
**Идентифициране на
заплахи, фактори на смърт-
ност, зони за временно
пребиваване и миграция на
черни и белоглави лешояди
с помощта на GPS
телеметрия**

Оборудвахме 27 черни лешояда и 34 белоглави лешояда с GPS-сателитни и GPS-GSM предаватели в България и Гърция. При миграция младите белоглави лешояди изми-

нават средно 3 600 км, следвайки миграционните пътища през Турция, Сирия, Ливан, Йордания и Израел, за да достигнат до местата за зимуване. Зимуват в обширни райони на Саудитска Арабия, Йемен и Израел. Една от птиците е прекарала зимата в Судан и Южен Судан, където този вид е регистриран за първи път.

Друго интересно наблюдение е на млад женски черен лешояд от гръцката колония, който прелетя България и достигна чак до Румъния.

И ЗА ДВАТА ВИДА УСТАНОВИХМЕ,
ЧЕ ОСНОВНАТА ПРИЧИНА ЗА СМЪРТ
СА ОТРОВНИТЕ ПРИМАМКИ - 23% ОТ
ЖЕРТВИТЕ СРЕД БЕЛОГЛАВИЯ ЛЕШОЯД
И 50% СРЕД ЧЕРНИЯ ЛЕШОЯД.

Комуникация, образование и осведоменост

Комуникационните дейности имат ключова роля в проекта LIFE RE-Vultures. Екипът предостави информация, обучи и повиши осведомеността чрез широк спектър от дейности и инициативи, включително: уебсайт на проекта, социални медии, листовки и брошури, бюлетини, информационни табла и изложби, работа с национални и регионални медии, и организирани събития.

- Направихме 2 изложби, представящи района, организирахме или участвахме в 11 събития, свързани с изложбите; плюс 1 онлайн изложба
- Организирахме и отбелязахме 4 пъти Международен ден на лешояда
- Проведохме 3 фотографски работилници сред дивата природа и фото пленер за на-

Регистрирахме 22 смъртни случая на белоглав лешояд и 10 случая на черен лешояд. И за двата вида установихме, че основната причина за смърт са отровните примамки - 23% от жертвите сред белоглавия лешояд и 50% сред черния лешояд. Също така установихме, че токов удар, сблъсък с вятърни турбини и незаконна стрелба и улавяне са често срещани причини за фатални случаи.

чинаещи млади фотографии; включително 1 онлайн събитие

- В рамките на проектния период изготвихме и разпространихме 68 прессъобщения, свързани с проектните райони, резултати и дейности
- В рамките на проекта направихме 18 кратки видеоклипа, които популяризират проекта, проектните дейности и Рогоните като туристически дестинации; бяха направени и закупени над 1000 професионални фотографии, организирахме 2 специални фотопленера

- Организирахме и проведохме 2 журналистически посещения и едно индивидуално посещение на журналисти
- Проведохме 3 обучения на тема туризъм
- Уебсайтът на проекта бе актуализиран и преработен редовно с близо 100 000 посещения за периода на проекта

ОБРАЗОВАНИЕ

Разработихме програма за осведоменост на деца и младежи с извънкласни дейности, свързани с опазването на лешоядите. Посетихме 25 училища в проектния район. Представихме лекции за опазването на природата и лешоядите в Източните Родопи пред 1 080 ученици от 1 до 9 клас през 43 учебни часа. Създадохме списък и проведохме образователни игри за опазване на околната среда в Природозащитен Център Източни Родопи с участието на 372 ученици.

- Създадохме брошура с анимирани изображения за четирите европейски вида лешояди, която отпечатахме в 500 екземпляра.
- Като част от Природозащитен лагер Картали през периода 2016 - 2019 г., обучихме над 160 студенти в техники за мониторинг и опазване на биологичното разнообразие с експерти в областта на ботаниката, ентомологията, херпетологията, орнитологията и бозайниците.

СЛЕД LIFE RE-VULTURES

Екипът на LIFE RE-Vultures се ангажира да продължи усилията за опазване и завръщане към дивото в Източните Родопи. Някои от планираните дейности включват:

ЗА БЕЛОГЛАВ И ЧЕРЕН ЛЕШОЯД

- Улавяне и маркиране на още лешояди
- Изграждане на нова площадка за хранене в Маджарово
- Мониторинг и допълнително подхранване
- Възстановяване на популациите от черен лешояд в Източните Родопи
- Получаване на разрешително и изграждане на адаптационна волиера за черни лешояди в българската част на Родопите
- Освобождавания и интензивен GPS и визуален мониторинг

- Монтиране на изкуствени гнезда
- Продължаване на дейностите на екипите за борба с отровите
- Намаляване на конфликта човек-дивата природа чрез насърчаване на мерки за обещения на засегнати фермери
- Оценка на въздействието на вятърните турбини върху лешоядите
- Подобряване на водната инфраструктура за лешояди

ЗА ЕЛЕН ЛОПАТАР И БЛАГОРОДЕН ЕЛЕН

- Продължаване на мониторинга и проучванията на вида, работа с местни заинтересовани страни и партньори
- Възстановяване на благородни елени и елени лопатари в естественото им местообитание в Източните Родопи
- Обединяване на съществуващи субпопулации от лопатар и благороден елен

КОМУНИКАЦИЯ И ОСВЕДОМЕНОСТ

- Повишаване на осведомеността за значението на белоглавите и черните лешояди, биологичното разнообразие на Рогопите и зоните по Натура 2000
- Работа по брандиране и популяризиране на Източните Рогопи като марка и туристическа дестинация
- Организиране на информационни кампании за борба с нелегалното използване на отрови
- Лобиране за подходящ избор на места за развитие на вятърни паркове

БЛАГОДАРНОСТИ

Този доклад е изготвен в рамките на програмата LIFE на Европейския съюз.

Бихме искали да изкажем своята дълбока благодарност на:

Програмата LIFE на Европейската комисия, фондация Segre и на всички наши партньори, заинтересовани страни, поддръжници, колеги и целия отгаден екип на LIFE RE-Vultures.

В България: Министерство на околната среда и водите, Министерство на земеделието и храните, Регионална инспекция по околната среда и водите - Хасково, Главна дирекция Национална полиция, регионални инспекции и агенции за тяхното сътрудничество и други институции и неправителствени организации, местните общности в България и Гърция за важната им подкрепа и сътрудничество.

В Гърция: На министерствата на енергетиката и околната среда, на горските и ветеринарните инспекции.

Общините в районите на проекта за институционално и административно подпомагане на проекта, сред които специални благодарности на общините Маджарово, Хасково, Крумовград и Ивайловград в България и общините Ямос, Сапес-Марония, Александруполис и Суфли в Гърция.

Управителният орган на Националния парк „Дадия-Лефкими-Суфли“ за тяхното сътрудничество, свързано с дейностите по опазване на на черните лешояди, сред които като мониториране на предавателите, предоставяне на данни за нуждите по проекта.

Изключително признателни сме и на EVN България за подкрепата им и работата им по мониториране на изолатори и дивертори за птици към тяхната електропроводна мрежа.

Съюзът на ловците и риболовците в България и всички местни организации и заинтересовани страни, отговорни за управлението в областите на проекта за успешното сътрудничество.

Искаме да благодарим на INSTITUTO DE INVESTIGACIÓN EN RECURSOS CINEGÉTICOS (IREC), MME Birdlife Hungary, Зелени Балкани, Фонд за дивата флора и фауна, Обществото за защита на хищните птици, Четири лапи, Природа Маджарово ЕООД и GREFA.

Не на последно място сме дълбоко благодарни и признателни на всички доброволци и приятели и фенове на лешоядите за тяхната всеотдайност и трайна подкрепа.

